

บทที่ ๑๖

ญี่ปุ่นหลังสังคมโภก

หนังสือนี้ได้เริ่มต้นด้วยการพறรณา สังคมญี่ปุ่นในต้นศตวรรษที่ ๑๙ และจะจบลงด้วยสังคมญี่ปุ่นปัจจุบัน ดังนั้น จึงต้องสรุปความเปลี่ยนแปลงมากมายมาคลาสที่ได้เกิดขึ้นในหนึ่งศตวรรษครึ่ง อย่างไรก็ตาม ภาระในการพறรณาญี่ปุ่นร่วมสมัยก็มีเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นดูเหมือนจะมีลักษณะลับซับซ้อนมาก อาจจะว่าก็ได้ว่าไม่ได้มีระเบียบแบบแผนมากกว่าเดิม ในแต่ละช่วง เช่น ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ได้เห็นตะวันตกท้าทายประเพณีนิยมอันตั้งมั่นของจีน-ญี่ปุ่น และมีส่วนทำให้สังคมเดิมที่มีความกลมกลืนประสานกันและมีลำดับขั้นสังคมต้องแตกสลายลงและมีสังคมอีกแบบขึ้นมาแทนที่ โดยสถานะแห่งอำนาจ การประกอบตัวขึ้นมาของชนชั้นผู้นำและมาตรฐานแห่งความประพฤติที่ได้กำหนดขึ้นมาันนี้ได้กลายเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดชัดเจนได้ ในทำนองเดียวกัน ในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงของเกือบทุกสิ่งทุกอย่างได้เป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น ความเปลี่ยนแปลงมิได้คงไว้ซึ่งหัวทัดเทียมกันในทุกส่วนของชีวิตญี่ปุ่น ด้วยเหตุผลกว้าง ๆ ว่า ทุกคนที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับญี่ปุ่นสมัยใหม่พบว่าจำเป็นต้องเน้นเรื่องการผสมผสานกันของตะวันออกกับตะวันตก ของความเก่ากับความใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะหาพบได้ในญี่ปุ่นสมัยใหม่นั้น

ใน ค.ศ.๑๘๐๐ ญี่ปุ่นมีพระจักรพรรดิที่ประทับอยู่โดยเดียว และพระราชอำนาจอื่นได้ก็ตามที่ลักษณะความพิเศษเฉพาะแบบศักดินาฯ จะยินยอมให้มิได้ก็ได้ถูกโซกุนโดยสายสืบสกุลวงศ์ ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่แท้จริงใช้เสียเอง ๑๐๐ ปีต่อมา โซกุนหายไป พระจักรพรรดิได้ทรงกล่าวเป็นก็งเทราชา และมีระบบข้าราชการประจำแบบตะวันตกปกครองในนามของพระองค์ บัดนี้ หลังจากอีก ๒๐ ปี อำนาจได้ออยู่ในมือของรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจแทนรัฐสภาโดยรับผิดชอบอันดับแรกต่อสภาล่าง และมีพระจักรพรรดิทรงเป็น “สัญลักษณ์แห่งรัฐ” ยิ่งกว่านั้น ก็ลากิต่าง ๆ ของการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย อิทธิพลมิใช่เรื่องของสถานะภาพโดยสายสืบสกุลวงศ์และความผูกพันส่วนภูมิภาคและมิได้หนุนหลังด้วยกำลังอีกต่อไป อิทธิพลมิได้ขึ้นอยู่กับการที่ที่ดินหรือมิตรสหายในตำแหน่งหน้าที่

เป็นยันต์นับแรกก็เช่นกัน แม้ว่าการมีที่ดินและมีมิตรสหายในวงราชการจะยังมีความสำคัญอยู่ก็ตาม อิทธิพลเป็นสิ่งที่หมายได้โดยเปิดเผยอย่างน้อยที่สุด โดยการซ่อนลุกจิตการลงคะแนนเสียง ในสภาล่าง ผลก็คือ อิทธิพลเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและกลุ่มที่มีแรงกดดัน (pressure group) กลไกส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เป็นผู้แทนของราชภูมิโดยอาชีพ นักธุรกิจ และสหภาพแรงงาน หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ การเลือกตั้ง และการโฆษณาชวนเชื่อในการเลือกตั้ง

ในระดับสูงกว่านั้น เรายังเห็นได้ว่า กลุ่ม (Factions) ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เดิมโตเกินวัยเกินเวลา เมื่อกิจกรรมของรัฐสภาเกี่ยวข้องกับการทุจริตมิใช่น้อย ดังนั้น นายกรัฐมนตรีจำเป็นที่จะต้องมีความชำนาญอันเหมาะสมสมถูกต้องที่จะรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจภายในคณะรัฐบาลของตนมากกว่าจะจำเป็นต้องมีคุณสมบัติสำหรับการเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจในการในอีกแห่งหนึ่ง การลดอภิสิทธิ์ขององค์การ เช่น คณะกรรมการตี ระบบข้าราชการประจำ และกองทัพตั้งแต่สังคมร้ายได้ขัดอุปสรรคหนึ่งของความตีให้หายของความสำคัญในความรับผิดชอบในแนวทางนักการเมืองพรรครโดยการกำจัดศัตรูที่ได้ใช้ความพยายามอย่างไร้ผล การสิ้นสุดการยึดครองได้ขัดอีกประการหนึ่งในการที่ผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพพันธมิตรใช้สิทธิ์ยั่งชื้งซึ่งมิได้สอดคล้องกับอำนาจอธิบดีตามระบบบริหาร ได้มีมาตรการแห่งความเจริญก้าวหน้าไปสู่ระบบสองพรรครการเมือง (Two-party system) ในไม่กี่ปีมานี้ โดยมีการสร้างพันธมิตรกำหนดโดยทัศนคติมากกว่ากำหนดโดยกลุ่มนายตามสะดวก ทางฝ่ายขวาเมืองพรรครัฐบาลรัฐบาล ทางฝ่ายซ้ายก็มีพรรครักสังคมนิยม ต่างกันยังคงรักษาการผสมผสานกันไว้ แม้จะต้องแยกกันในบางครั้งบางคราว และพากลมีวนิสัยแม้จะทรงอิทธิพลนอกสภานายพลอยวิถีทางก็จริงอยู่ ก็ไม่มีตัวแทนในสภาน้ำที่จะเล่นบทบาทสำคัญในการต่อสู้ระหว่างสองฝ่าย

มันเป็นเรื่องที่จะต้องระบุว่า มีความไม่ทัดเทียมกันทางพลังระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยม กับฝ่ายลัทธมนิยม ดังมีผู้วิจารณ์ว่า :

“พรรคนี้ยังคงมีอำนาจครอบงำและยังมีอำนาจอยู่
เสมอ พรรคนั้นรู้จักแต่ว่าปกรของอย่างไร อีกพรรคนี้เป็นพรรคร้าย
เสียงข้างน้อย ไม่สามารถจะคุ้มเสียงมากกว่า ๑/๓ ของการเลือกตั้ง
พรรคนั้นรู้จักแต่ว่าจะเป็นปฏิบัติที่เป็นฝ่ายตรงข้ามอย่างไร... ”๙๒

สถานการณ์นี้อาจเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อเสถียรภาพแห่งรัฐธรรมนูญ โดยที่ว่าความ

คับเก็บใจที่บังเกิดขึ้นนั้น--และความแห่งความรู้สึกที่จะเป็นฝ่ายได้เปรียบให้หนักแน่นตามที่--ได้นำพากลั่นรมย์หลายครั้งแล้วให้ดัดแปลงกรรมวิธีพิเศษของระบบบริสุทธิ์ ที่นับว่ากวนใจอยู่ กัน และอาจจะเป็นที่คิดกันได้ก็คือ ความจริงที่ว่า ยังมีกลุ่มมากมายนอกรัฐสภาที่สามารถใช้อิทธิพลอันไม่เหมาะสมในการตัดสินใจต่าง ๆ ได้ ระบบข้าราชการที่มีความสามารถและเป็นกลางที่มีจิตสำนึกในตัวของตัวเองดี เป็นกลุ่มนี้ในบรรดากลุ่มดังกล่าว ที่ได้มีคนของตนเป็นสมาชิกในสภาพล่าง และส่วนหนึ่งเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลอนุรักษ์แต่ละชุด สมาคมชั้นนำและกรรมการที่มีการรวมตัวจัดตั้งขึ้นก็เป็นอีกกลุ่มนึงเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวของฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายตามลำดับ โดยเหตุที่การอุปถัมภ์ให้เงินให้ทองและโดยเหตุที่มีผลประโยชน์ที่แตกต่างกันเป็นตัวแทนผลประโยชน์นั้นอยู่โดยชอบธรรม ในทำนองเดียวกัน มีความแตกต่างอย่างสำคัญยิ่งระหว่างสถานการณ์นี้กับสถานการณ์นั้นที่เกิดก่อนสองครั้ง แรงกดดันที่จะสำเร็จผลต้องเป็นแรงกดดันต่อพระราชกรณีย์ทั้งหลายมิใช่ดำเนินการโดยลำพัง เป็นสัญญาณที่แน่นอนยิ่งว่าอำนาจสิทธิ์ขาดได้บังเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

สมาชิกพระคริสต์เมืองเจ้านวนห้อย ส่วนใหญ่ประกอบด้วยข้าราชการ นักการเมืองประจำ นักธุรกิจและพวกราษฎร์แรงงาน ซึ่งล้วนเป็นที่คาดได้ว่าจะเป็นผู้สมัครลงเลือกตั้ง มีความสำเร็จอย่างมากในความพยายามที่จะให้ประชาชนเข้าร่วมและให้การสนับสนุน ดังนั้น เมื่อพระครูประภานี้ไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนสมัครเป็นสมาชิกมาก ไปกว่าซึ่งเสียง บ้วย ชื่อ และการหนุนหลังจากการเงิน องค์กรในเขตเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะไม่ผูกพันอย่างใกล้ชิดกับองค์กรภายนอก ความสำเร็จในการเลือกตั้งโดยแท้แล้วขึ้นอยู่กับบัดคั่น ระดับที่คนคนหนึ่งจะสามารถปลูกฝังไมตรีกับผู้นำส่วนท้องถิ่น มีชื่อเสียงในท้องถิ่นนั้น ๆ และมีเงินทองเพื่อปิดโภสเตอร์ เช่าเวลาวิทยุ มีรถตู้ติดเครื่องกระจายเสียง และอุปกรณ์อื่น ๆ อีกมาก หมายเพื่อการหาเสียงในขณะที่มีการเลือกตั้ง นั้นเป็นเครื่องช่วยได้ถ้าผู้สมัครมีชื่อเสียงบ้างและจะช่วยได้มากกว่านั้นถ้าเขามาจากท้องถิ่น แต่นโยบายที่เขายieldถือนั้นไม่สำคัญนัก เว้นเสียแต่ว่า จะมองในแง่เคราะห์ว่า เขาอยู่ฝ่ายขวาหรือฝ่ายซ้าย

นี่ถือว่าเป็นความจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เลือกตั้งในชนบท ซึ่งมีมากกว่าที่การกระจายประชากรจะเป็นไปอย่างเดียวที่ ในชนบท ประเทศต่าง ๆ ของท้องถิ่นเป็นเรื่องน่าสนใจ ใหญ่หลวงมากกว่าประเด็นระดับชาติ และข้อแนะนำของผู้มีชื่อเสียงในหมู่บ้าน มีผลมากกว่า การรณรงค์ท่องอุดรด้วยเสียงนานปักการ ความประสานกันของหมู่บ้านเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ที่ทำให้การลงคะแนนเลือกตั้ง ถือเป็นพันธกรณีต่อชุมชนทำให้อัตราการลงคะแนนสูงกว่าในตัวเมือง และการที่ชาวนาเคารพนับถือประเพณีนิยมต่าง ๆ -- ประสานกับความจริงที่ว่า พรรครักที่อยู่ในอำนาจมีกรรมวิสัยคัญ ๆ ที่จะโน้มน้าวใจสภากลุ่มนบทโดยให้คำมั่นกี่ยว กับการอุดหนุนจากเงินรัฐบาล หรือจัดสรรงเงินทองให้ตั้งโรงเรียน สร้างถนนและการซ่อมบำรุง -- ทำให้เป็นที่มั่นใจว่าจะมีการลงคะแนนประมาณ ๕๐-๖๐% ให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยม ตั้งนั้น ฝ่ายนี้แม้จะมีได้เป็นพรรครของเศรษฐีเจ้าของที่ดินอีกเหมือนในอดีตเมื่อต้นศตวรรษที่ ๒๐ แล้วก็ตาม ฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็ไม่อาจหาญที่จะแสดงตัวอย่างเปิดเผยเกินไปนักว่า เลือกอยู่ในวงการอุตสาหกรรมและการประกอบการธุรกิจ

พวกสังคมนิยมได้รับความสนับสนุนเป็นกลุ่ม เป็นฝ่าย เป็นความจริงที่สะท้อนได้ชัด จากประวัติการเลือกตั้งของพวกนี้ การที่วงศ์การธุรกิจและชาวนาให้ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง แก่พวกอนุรักษ์นิยมนั้นเมื่อเทียบแล้วก็เหมือนพวกสหภาพแรงงานให้ความมั่นคงแก่ฝ่ายสังคมนิยมโดยให้ปัจจัยแก่การเลือกตั้ง เงินทุนและการจัดตั้งองค์กรในขอบเขตเท่าที่จำเป็น ทำให้ฐานะของฝ่ายสังคมนิยมแข็งแกร่งขึ้น โดยเฉพาะในเมืองอุตสาหกรรม แต่ก็มิใช่จะไม่มีข้อเสีย เปรียบ ประการหนึ่ง การสมาคมอย่างใกล้ชิดกับองค์กรแรงงานมีแนวโน้มที่จะให้ผู้คนที่เป็นกลางและชนชั้นกลางเข้าใจออกห่างไม่ลงคะแนนให้ ถ้าประดิษฐ์ความช่วยเหลือจากสอง派 นี้ พรรครักก็ไม่น่าจะได้เสียงข้างมากตามที่จำเป็นต้องมีถ้าคิดจะมีอำนาจ ประการต่อมา เมื่อการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงานยังคงมีการแยกโดยอุดมการณ์ไม่อน้อยไปกว่าพวงกันการเมืองฝ่ายซ้าย ความสัมพันธ์ระหว่างหัวส่องก็ทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว กับฝ่ายที่จะบรรลุผลได้ ดังนั้นมีสหพันธ์ระดับชาติ ๒ องค์กร คือ สภาหัวไว้เพแห่งสหภาพแรงงาน (General Council of Trade Unions-Sohyo) เป็นองค์กรมีหัวคิดรุนแรงที่มีสมาชิกประมาณ ๓ ล้านคน และองค์กรที่มีหัวคิดรุนแรงคือ สภาสหภาพแรงงาน (Trade Union Congress-Zenro) มีขนาดเท่ากับ ๑/๔ ของสภากลุ่มนี้ ไม่แห่งสหภาพแรงงาน เป็นเวลาหลายปีมาแล้วที่การแบ่งแยกมีส่วนเกี่ยวกับการแบ่งฝ่ายระหว่างสอง派 ของพรรครักของฝ่ายสังคมนิยมของทางขวาและทางซ้าย อีกทั้งยังมีสหภาพแรงงานของบริษัทต่าง ๆ อีกจำนวนมาก แต่ละสหภาพประกอบด้วยกรรมกรของโรงงานหรือกิจการที่ส่วนมากมิได้ผูกพันอยู่กับองค์กรสหภาพแรงงานระดับประเทศเลย

ในด้านเศรษฐกิจที่อัตราค่าจ้างและสภาพการทำงานแตกต่างกันอย่างกว้างขวางจากแบบหนึ่งของการว่าจ้างไปสู่อีกแบบหนึ่ง โดยเฉพาะระหว่างกิจการขนาดใหญ่กับขนาด

เล็ก และมีเรื่องต้องกล่าวอีกมากสำหรับการจัดการเขียนนั้น เท่าที่สูงภาพทั้งหลายคงอยู่ที่โดยมีหน้าที่แรกสุด คือ ทำหน้าที่เจรจา กับนายจ้าง แต่หน่วยที่มีมากมายซับซ้อนและความจริงที่ว่าหน่วยเหล่านี้แตกต่างกันใหญ่หลวงมากในด้านหัวศูนย์ติดต่อการเมือง ล้วนทำให้การแตกแยกกันมีมากขึ้น การย้ำเรื่องความข้องเกี่ยวในระดับห้องถินได้ให้ความแตกแยกแก่การเมืองญี่ปุ่นทั้งหมด พวากสังคมนิยมซึ่งต้องพึงพาสหภาพส่วนห้องถินอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งเหมือนพวากอน奴拉吉尼ยม ต้องพึงพาอิทธิพลส่วนตนในพื้นที่เขตชนบท ล้วนไม่รู้สึกยึดมั่นถือพรรคที่ตนสังกัดเท่าใด นัก เขาสามารถจะปฏิบัติต่อระเบียบวินัยของพรรคด้วยความไม่นับถือแน่นอน ช่วยทำให้ สาม เรตอธิบัติได้ถึงคุณภาพก้าวโด (Kaleido—คุณภาพของพรรคแบบญี่ปุ่นตามประวัติศาสตร์)-- ในการเปลี่ยนแปลงการขึ้นสังกัดสวยงามมีภาร্ত์ต่อสุ่มหรือพรรค และการมีคนอิสระมากmanyที่ บอยครั้งไม่สังกัดพรรคจนกว่าจะได้ทันในรัฐสภา--วิธีที่พรรคตกลงตัดสินใจกันได้โดยวิธีประนี ประนอมประสานความแตกต่างเบื้องหลังประตูที่ปิดไว้ก่อนจะดำเนินการไปสู่การลงคะแนน เสียงในรัฐสภา

แน่นอนว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าสภานในระดับห้องถินและสู่สภากฎหมายแทนราชภรษย้อมมิใช่ เป็นแต่เพียงองค์ประกอบเดียวในชนชั้นผู้ปกครองของญี่ปุ่นทั่วโลก ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และคณะ ผู้จัดการของกิจการธุรกิจขนาดใหญ่ก็นับว่าอย่างน้อยที่สุดมีอิทธิพลทัดเทียมกัน ในขณะที่ เจ้าของกิจการขนาดย่อย ผู้นำสหภาพแรงงาน “เจ้านาย” (bosses) ของกรรมการ นายกเทศมนตรี และผู้ว่าการมณฑล เจ้าหน้าที่ระดับห้องถินและเจ้าของที่ดิน (แม้จะมีการลดจำนวนที่ดินที่ยึด ครองไว้อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปที่ดิน) ล้วนได้ครอบครองอำนาจมาก อย่างไรก็ตามมันก็ไม่ เมื่อนอกบ้านชุมชนมีรายได้ต่ำกว่า กลางต่ำ ๆ ดังกล่าวมีความสามารถที่สามารถจะกำหนดนโยบาย ได้แน่ชัด ฐานะของกลุ่มเหล่านี้มิได้ขึ้นอยู่กับลำดับชั้น ยศถาบรรดาศักดิ์ซึ่งได้ถูกยกเลิกไป แล้ว และมิได้ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิดในความหมายกว้าง ๆ ซึ่งถือว่าสำคัญสำหรับประเภทที่จะ เลี้ยงดูอบรมขึ้นมา และสำคัญสำหรับความเกี่ยวโยงที่ชาติกำเนิดเอื้ออำนวยให้ แต่ชาติกำเนิดมิได้ ให้ภูมิทธิ์โดยเด็ดขาดที่เดียว แน่นอนว่า ชาติกำเนิดที่ปราศจากความสามัคคี แม้จะนำไปสู่ความคงอยู่ที่ดีเพียงพอในฐานะที่เป็นหนึ่งในบรรดาผู้กินเบี้ยหวัดเงินปี--และได้ให้กูโด (Kudo) ทางสังคมในระดับไดก็ตาม--ก็ไม่อาจจะคำประกันผู้นี้ได้ทั้งหมด สำหรับชาติกำเนิดที่มีบุตรบุญธรรม เป็นวิธีเรียกหาผู้มีความสามารถให้มาดำเนินกิจการครอบครัวโดยมาอยู่เหนือบรรดา ผู้ที่อ้างสิทธิ์ได้เพียงประการเดียวเป็นสิทธิ์โดยสายเลือด และการที่สังคมซึ่งเห็นพ้องกับบุคคลที่ได้

รับฐานะ โดยสุดยืนที่ถูกต้องมิใช่ได้รับฐานะโดยสิทธิจากการที่ว่าเป็นครมจากไหหนัน ก็ยอมรับ เทคนิค้นนี้เป็นวิถีทางแห่งการก้าวหน้าของอาชีพคนของครอบครัวด้วย ดังนั้น ในระหว่างคน ส่องคนหนุ่มที่มีความสามารถเท่าเทียมกัน ผู้ที่มีชาติกำเนิดดีกว่าจะเจริญก้าวหน้าได้ เร็วกว่า ด้วยเหตุมิตรสหายของบิดาตน และอีกคนถ้าโชคดีอย่างมีเหตุผลก็อาจจะทำได้เช่นกัน โดยหากผู้อุปการะหรือหagaranya ยิ่งกว่านั้น เขาจะได้รับผลบำเหน็จในท้ายสุดที่ไม่例外เดียวที่ได้ หาหนทางก้าวรุ่ดหน้าด้วยวิธีดังกล่าว ทั้งนี้มีข้อแม้ว่าตัวเขาเองต้องบรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริงด้วย

ถึงกระนั้น ก็มิได้เป็นการกล่าวว่า ญี่ปุ่นเป็นดินแดนแห่งเทพนิยายที่มีคนจนสามัญชน แต่งงานกับเจ้าหญิงท่ามกลางการแข่งขันร้องสรรเสริญ การแต่งงานและการเป็นบุตรบุญธรรมจะเกิดขึ้นได้ในขอบเขตจำกัดของสังคมเป็นกฎตายตัวเท่านั้น ยิ่งกว่านั้น ความเพียรพยายามของสถานภาพ สังคมแบบเก่ายังคงมีประภูมิที่จะค้ำประกันความมั่งคั่งและอำนาจให้แก่บุคคลได้ว่าสามารถ จะพุ่งขึ้น หรือตกต่ำได้อย่างรวดเร็วกว่าฐานะเดิมของผู้นั้น ถ้าจะมองให้แตกต่างออกไป มันมีกิริยามารยาทที่ถูกต้องและที่ผิดในการพูดในญี่ปุ่น ส่วนที่ดีและส่วนที่เลวของเมืองที่เป็น สถานที่เกิด วิธีการรับประทานอาหารและความประพฤติอย่างสุภาพและอย่างหยาบช้า ล้วนแสดง ลักษณะแตกต่างโดยประเพณีนิยมระหว่างชามูไร พ่อค้า และสามัญชน สิ่งเหล่านี้สามารถจะมี บทบาทสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของบุคคล เพราะการที่จะทำงานทำหรือจะเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งการงาน เขตต้องมีบุคลิกที่น่าดูแก่สังคม แม้ว่าเขากลับไม่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงที่ ถูกทิ้งไว้ ศึกษาเป็นวิธีหนึ่งที่คนส่วนใหญ่อาจหวังอาชนาจข้อเสียเบรียงเรื่องชาติ กำเนิดอันตื้อต้อyleได้ เป็นข้อเท็จจริงซึ่งทำให้คนที่ฝึกหัดโรงเรียนที่ดีที่สุดและมหาวิทยาลัยสำคัญ ๆ มันมิใช่เป็นแต่เพียงว่าคุณภาพของการฝึกอบรมบ่มวิชาการถือว่าเป็นคุณสมบัติสูงส่งเท่านั้น หากแต่ยังทำให้ผู้เรียนรู้นั้น ๆ สามารถสอบได้ผ่านด้วย อีกทั้งการทำหน้าที่แห่งการศึกษา ฝึกอบรมนั้นทำให้นักเรียนมีมารยาทเป็นที่ยอมรับและมีมิตรสหายที่เหมาะสมด้วย โดยเฉพาะ การมีมิตรสหายที่เหมาะสมก็เป็นประโยชน์อย่างน้อยที่สุดในประเทศที่ในชีวิตต่อไปปราศจาก มิตรสหายร่วมรุ่นการศึกษา ทำงานในวงราชการ บริษัท หรือในพระครรภ์เมือง ดังนั้น การศึกษาในมหาวิทยาลัยต้องผจญกับการแข่งขันมากขึ้น และหมกมุ่นแต่เรื่องคะแนนสอบ และมีการผ่าตัวพยายามกว่าที่แห่งใด ๆ ในโลก เป็นบรรยากาศที่แพร่ระบาดไปสู่ระดับโรงเรียน นรยมปลายด้วย นี่คือผลที่จะต้องเกิดขึ้นเป็นค่าทดแทนสำหรับสังคมที่มีการเลื่อนชั้นฐาน จากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่มีลักษณะขัดกันก็คือ การมีจิตสำนึกตนเองมากที่สุด เมื่อฉันจะทำให้ชาวญี่ปุ่นทั้งหมดรู้สึกตัวมาก ว่าสถานภาพของตนคืออะไรในความสัมพันธ์กับ

สถานภาพของผู้คนที่ติดต่อกันหาด้วย

โครงสร้างของการปกครองและสังคมมีได้เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมากไปกว่าปัจจัยที่กำหนดว่าประชาชนอาศัยอยู่ กันที่ไหน และจะทำมาหากินอย่างไรอีกต่อไปแล้ว ประชาชน มีประมาณ ๔๕ ล้าน ใน ค.ศ.๑๙๖๒ เป็นประมาณ ๓ เท่าเพิ่มขึ้นเท่า ๆ กับเมื่อ ๑๐๐ ปีมาแล้ว และสิ่งนี้ได้ทำให้ประเทศกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมและประเทศที่มีประชากรอยู่ตามตัวเมืองมากกว่าชนบท กว่า ๔๕% อาศัยในเมืองต่าง ๆ ที่มีประชากรประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน หรือมากกว่านั้น โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี อีก ๑๐% อยู่ตามเมืองหลัก และอีกต่ำกว่า ๔๕% อยู่ตามพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตชนบท ในเมืองเช่น สำมะโนคราปี ๑๙๕๕ ได้แสดงให้เห็นว่าเพียง ๓๕% ของแรงงานที่มีน้ำหนักต้องไปตลอดสมัยใหม่ ตรงกันข้ามกับการเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอของปริมาณโรงงานอุตสาหกรรม (จาก ๑๖% ถึง ๑๘% ในระยะสมัยเดียวกัน) และการเพิ่มขึ้นในด้านการจัดจำหน่าย การขนส่งและบริการอื่น ๆ ทำงานนี้ (จาก ๓๐% เป็น ๓๕%) ในขณะที่แรงงานทั้งหมดได้เดินทางจาก ๒๙ ล้าน เป็น ๓๙ ล้านคน มีความเปลี่ยนแปลงในด้านขนาดและลักษณะของกิจการที่ผู้คนทำงานตามเมืองด้วย ปริมาณการค้าสิ่งทอได้ลดลงกึ่งหนึ่ง อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลและวิศวกรรมได้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว ค.ศ.๑๙๓๖ ที่ยังนับว่าสำคัญคือ กิจการขนาดเล็กที่มีลูกจ้างไม่เกิน ๑๐ คน ซึ่งทำให้ประชากรมีงานทำเป็น ๑/๕ ของงานทั้งประเทศเมื่อเทียบกันเกือบ ๓/๕ ใน ค.ศ.๑๙๓๐ และผู้จ้างคนทำงาน ๕๐ คน หรือมากกว่านั้นก็ถือว่าเป็นเพียงกึ่งหนึ่งแทนที่จะเป็น ๑/๓ กรรมกรทุกหนึ่งใน ๗ คนมีรายได้จากการทำงานตามโรงงานที่จ้างคนทำงานอย่างน้อยที่สุด ๑,๐๐๐ คน

อย่างไรก็ตาม ยังมีความไม่เสมอ กันอยู่ระหว่างสองด้านของอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ด้านหนึ่งมีปริมาณน้อยแต่เป็นกิจการขนาดใหญ่--บางส่วนของกลุ่มธุรกิจจักรวรรดิตั้งเดิม ใช้บัตรชูได้รวมตัวขึ้นมาใหม่ตัว ค.ศ.๑๙๕๒ แม้จะมีได้มีครอบครัวเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เช่นเดิม อีกต่อไป--โดยมีโรงงานขนาดใหญ่ทันสมัยมีระบบบริหารธุรกิจที่ได้รับการฝึกปฐมอย่างสูง เป็นข่ายงานของสำนักงานและตัวแทนที่มีระดับกิจวัตรทั่วโลก ในอีกด้านหนึ่งก็มีธุรกิจที่มีปริมาณมากกว่า แต่เป็นกิจการขนาดเล็กและขนาดกลาง ต้องแข่งขันกันอย่างสูงและเจ้าของมักเป็นผู้จัดการเอง พวกนี้มักเป็นผู้แทรกจำหน่ายโดยเฉพาะพวกที่ดำเนินกิจการสร้างอุปกรณ์อะไรของผลผลิตใหม่กว่าทางไฟฟ้าและเครื่องจักรกลของญี่ปุ่น และแม้ว่าจะมีแนวโน้ม

ที่จะมีสิ่งต่าง ๆ ครอบครัวมากกว่าเดิม ก็เสียอัตราค่าจ้างต่ำและมีสภาพการทำงานยากไร้ก้าวคู่ แข่งขันของคนที่ใหญ่กว่า คนที่มีงานประจำในโรงงานขนาดใหญ่มักจะมีสภาพแรงงานที่มีอำนาจ ปักป้องผลประโยชน์ของเขาระหว่างมาตรการความมั่นคงแก่เขา ซึ่งพวกที่ทำงานในโรงงานลึกกว่าไม่มีส่วนในสิ่งดังกล่าว ยิ่งกว่านั้น อัตราค่าจ้างของเขาร่วมทั้งเงินบำนาญเมื่อราชการ กำหนด เกาล่าทำงาน ขนาดของครอบครัว ค่าครองชีพและอื่น ๆ ทั้งนี้โดยมิต้องกล่าวถึงเงินโบนัสประจำปีที่ขึ้นอยู่กับผลกำไรซึ่งมีขนาดพอสมควร อัตราค่าจ้างอาจจะถือได้เป็นประมาณมากกว่ากึ่งหนึ่งของค่าจ้างของผู้รับจ้างชั่วคราว กิจการขนาดเล็กส่วนใหญ่ได้ว่าจ้างพวคุณทำงานชั่วคราวเป็นผู้ที่มีเงินเดือนได้รับความเดือดร้อน หรือถูกตัดชั่วโมงทำงานในนามธุรกิจลำเดียว เป็นภาวะแวดล้อมซึ่งช่วยอธิบายได้ถึงการแข่งขันของประเทศในการค้าต่างประเทศ แต่ได้ปล่อยให้มีปัญหาสังคมที่มีอาณาเขตสำคัญพอกว่าที่เดียว

อัตราค่าจ้างแรงงานที่แท้จริงของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งในปี ๑๙๕๒ มีระดับเท่าระดับปี ๑๙๓๔-๖ ก็ได้เพิ่มสูงอีก ๕๐% ใน ๑๐ ปีหลังมา นี้ เป็นอัตราเฉลี่ยที่อัตราเงินเดือนที่ได้รับจากสิ่งที่ได้ก้าล่าวมาแล้วเป็นความหลากหลายบางประการที่สำคัญระหว่างคนงานที่ทำงานต่างกัน แต่ทั้งนี้เป็นตัวแทนความจริงยังไงหน้าขนาดใหญ่ในด้านมาตรฐานการครองชีพแม้จะสำหรับคนที่ได้กำไรด้วยเป็นอย่างน้อยที่สุด เป็นความสำคัญผลโดยประชากรคนงานอีกฝ่ายหนึ่งด้วย กองทัพคนงานปกเสื้อขาวที่เดบิใหญ่ในด้านปริมาณคือธรรมนิที่แน่นอนที่สุดที่ซึ่งให้เห็นความจริงทันสมัย ผู้รับจ้างกิจการก่อสร้างซึ่งได้งานมากเป็นประวัติการณ์ งานนี้ในงานการขนส่งผู้หญิงในงานร้านค้า กรรมการ (มักเป็นหญิง) บทห้องถนน เหล่านี้ล้วนมีเงินที่จะจับจ่ายใช้สอยมากกว่าที่พวคุณเข้าส่วนใหญ่เป็นคนวัยหนุ่มสาวจะเคยมีเงินใช้กันเช่นนี้มาก่อน มีของมากมายกว่าเดิมที่จะให้พวคุณซื้อ ก่อนสองคราเป็นเรื่องปกติที่บ้านเรือนตามเมืองมีวิถี แต่เป็นสัญญาณแห่งความสมบูรณ์พูนสุขที่จะมีเครื่องเย็บผ้าหรือเตาไฟฟ้า ทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งธรรมดามาก เมื่อตนโทรศัพท์ ในขณะที่ตู้เย็น เครื่องดูดฝุ่นก็มีสำเร็จสำหรับขาย และแม้จักรยานยนต์ยังก่อเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย--ถ้าใครสักคนในชนชั้นกลางจะพอ มีเงินซื้อมา--ผู้คนมีความสามารถมากขึ้น ที่จะใช้เงินทองเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ทางรถไฟหรือรถตู้ ทำให้ที่นั่งเต็มทุกหนแห่งและมีผู้ท่องเที่ยวเป็น ๑๐๐ ล้าน ทุกปีไปท่องเที่ยวภูเขารามอุทยานแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม นับว่าเป็นการผิดที่เดียวที่จะซึ้งและว่า วิถีชีวิตในตัวเมืองญี่ปุ่นไม่อาจจะมีลักษณะเด่นแตกต่างจากวิถีชีวิตของญี่ปุ่น เมื่อนถึงการมองผ่าน ๆ ตัวเมืองใหญ่ ๆ ของญี่ปุ่น--

ที่มีการจราจรติดขัด ผุ้งชนในเครื่องแต่งกายแบบตะวันตก อาคารสำนักงาน ร้านค้าทันสมัย และแสงสีนีออน--มีลักษณะที่เป็นตะวันออกชัด ๆ น้อยมาก อันที่จริง เหตุผลประการหนึ่งสำหรับ การอุปโภคบริโภคระดับสูง คือ ความจำเป็นโดยพื้นฐานของประชากรเป็นสิ่งที่เรียบง่ายมาก และดังนั้นก็ฟุ่มเฟือยน้อยกว่าเมื่อเทียบกับชาวตะวันตก เช่น ชาวญี่ปุ่นน้อยคนที่มีห้องแบบ ตะวันตก ตึกอพาร์ตเมนท์ ในขณะที่เป็นที่นิยมขึ้นกว่าเดิม เพราะที่ติดไฟเพลงขึ้นก็ยังก่อเป็นข้อกังวล คนส่วนใหญ่อยู่บ้านแบบดั้งเดิม ซึ่งบ่อนางและถูกกว่าในการก่อสร้าง อีกทั้งยังปลดภัย กว่าเมื่อก็เดินไหว บ้านไม่ต้องมีเครื่องเรือนมาก ทำให้เป็นการประหยัดเนื้อที่ใช้สอยภายในบ้าน ยิ่งกว่านั้น ไม่กี่คนนักที่มีการสาธารณสุขที่ทันสมัย และสิ่งเหล่านี้เมื่อมาใช้ในเขตชานเมือง ก็หมายถึงการประหยัดเงินทองได้มากصال โดยที่ถ้ามีห้องน้ำทันสมัยก็ต้องเสียเงินเสียทองไปด้วยเรื่องการระบายน้ำสิ่งสอครกของเสียด้วย ในทำนองเดียวกัน การสร้างถนนแคบ ๆ ในเขตที่อยู่อาศัยที่ติดไฟถนนน้อยและทำพื้นผิวน้ำด้วย

ชาวนาในถิ่นที่มีทางติดต่อกับโลกภายนอกได้อย่างน้อยที่สุดก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่ล้วนนัก เขาจะมีไฟฟ้าใช้และไม่ไกลจากที่ที่จะใช้โทรศัพท์ มีร้านค้าในหมู่บ้านที่ไม่เช่นชาน เท่าร้านค้าในเมือง แต่มีสินค้าเหมือนกันในเมือง มีรถเมล์และรถไฟที่มีบริการอย่างมีประสิทธิภาพที่จะพาไปทุกแห่งที่เป็นศูนย์กลางของท้องถิ่น ซึ่งทำให้คนไปได้ถึงโตเกียวหรือโอซากาตามที่ปรารถนาภายในไม่กี่ชั่วโมง บุตรสาวของเขาก็ไม่สามารถที่จะหาที่ดั้ดพม ภารยาของเขาก็จะมีโทรศัพท์ดูด้วย---๔๙% ของครอบครัวในชนบท กล่าวกันว่ามีโทรศัพท์เป็นของตนเองใน ค.ศ.๑๙๖๒---เป็นไปได้ที่จะมีเครื่องซักผ้าใช้ ทุก ๆ ใน ๕ โอกาสที่เขาหรือบุตรของเขามีรถจักรยานยนต์ ยิ่งกว่านั้น ใน ค.ศ.๑๙๖๐ รายได้ส่วนกินในครอบครัวโดยเฉลี่ยถัวเฉลี่ยมีถึง ๑๐% ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเงินออมทรัพย์

ความสมบูรณ์พูนสุขบางส่วนมาจากการปฏิรูปที่ดินซึ่งทำให้หมู่บ้านมีความมั่งคั่ง เสมอกันและทำให้เกิดตลาดที่กว้างขวางสำหรับสินค้าและบริการ อีกประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากการรัฐบาลหัวคิดอนุรักษ์นิยมที่ได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมด้วยราคัสินค้าเพื่อเป็นการตอบแทน ค่าน้ำเสียงที่ได้รับจากชนบท เหตุบ้างประการมาจากการลงทุนนานาใหญ่ในรูปของเครื่องจักรกล ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืชและอื่น ๆ ซึ่งได้ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นประวัติการณ์ ในขณะที่ทำให้ชาวนามีเวลาว่างมากขึ้นที่จะทำงานอื่นทำเสริมประกอบอาชีพหลักไปได้ ในทำนองเดียวกัน เกษตรกรรมยังมีปัญหาอยู่ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาใหญ่รุนแรง การถือที่ดินโดยถัวเฉลี่ยยังมีขนาดที่ดินเล็ก จนถ้ามีการแบ่งซอยที่ดินตามมรดก---ตามที่บัญญัติในกฎหมาย---

จะทำให้ที่ดินมีขนาดลดลงจนใช้ทำอะไรได้ยาก ดังนั้น บุตรชายผู้น้อยมักจะสละสิทธิ์ และเมื่อเครื่องจักรกลได้ทำให้ต้องใช้แรงงานน้อยลง และมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานน้อยลงในการเพาะปลูก ผู้คนอยู่พื้นที่เมืองหรือห่างจากทำในกิจการและโรงงานในท้องถิ่น นี้คือกระบวนการที่เกิดขึ้นและดำเนินไปตลอดศตวรรษ เป็นการรักษาตัวเลขประชากรปัจจุบันนี้ ประชาชนตระหนักว่า วิธีการอพยพหรือความพยายามสร้างจักรวรดิในเดินแดนใกล้เพ้นท์เล็กไม่สามารถจะใช้เป็นข้อบุญบัญชาประชากได้ เหลือวิธีเดียว คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างไรก็ตาม บัดนี้ จังหวะเร่งของกระบวนการได้เพิ่มขึ้นในระยะที่อุตสาหกรรมเพื่องฟูอันมีผลลัพธ์มาว่า ค่าใช้จ่ายเป็นค่าจ้างคนงานจากชนบทตามฤดูกาลได้สูงขึ้นเรื่อยๆ ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นถึง ๑๖% ในปี ๑๙๖๐ เพียงปีเดียวเท่านั้น--และชาวนา ก็เริ่มบ่นวันจะหาสามีให้บุตรสาวของตนที่อยู่กับเหย้าฝ่ากับเรือนได้ยากยิ่งขึ้นทุกที

จากอีกแง่หนึ่ง สถานการณ์ได้ก่อให้เกิดปัญหาว่าเมืองต่างๆ จะสามารถรับประชากรส่วนเกินจากชนบทได้หรือไม่ ทั้งนี้เป็นการรับเพิ่มจากจำนวนประชากรในเมืองเองที่มีล้นอยู่แล้ว “บัญชาประชาก” โดยอึนัยหนึ่งยังคงเป็นประเด็น แม้ว่า อัตราประชากรเพิ่มจะช้าลงโดยเหตุมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นและการทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายปัจจุบันนี้ ประชาชนตระหนักว่า วิธีการอพยพหรือความพยายามสร้างจักรวรดิในเดินแดนใกล้เพ้นท์เล็กไม่สามารถจะใช้เป็นข้อบุญบัญชาประชากได้ เหลือวิธีเดียว คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งท้ายสุดก็ขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น สาธารณชนแสดงความผูกพันข้องเกี่ยวกับเรื่อง เช่น ดุลการชำระหนี้สิน ความสัมพันธ์กับเจ้าคอมมิวนิสต์ หรือข้อจำกัดสินค้าญี่ปุ่น ในประเทศไทยอาบานาจทั้งหลาย เป็นการยอมรับว่า จำเป็นต้องส่งเสริมความเติบใหญ่ของพาณิชยกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับทัศนคติของบัญชาชนสมัยโต琨غاที่มีต่ออาณาประชาราชญ์ และสะท้อนออกมายในสิ่งร้องก้องว่า “ขับไล่ชาวนารายชัน” ในระยะแรกที่เปิดเมืองท่าแล้ว นี่คือเครื่องวัดว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

ทรงคนต่อโลกภายนอกมิได้แตกด้วยจักรวรดิตั้งเดิมในแง่ของการค้าเท่านั้น ความโกรธแค้น และความรู้สึกต่้อหูที่เป็นความรู้สึกส่ออันตรายในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งได้หล่อเลี้ยงลัทธิชาตินิยมรุนแรง (Chauvenism) จนนำไปสู่สังคมในศตวรรษที่ ๒๐ นั้น เป็นความรู้สึกที่ดูเหมือนจะได้ถูกขัดออกไปด้วยเหตุประชัยในสังคมโลก ดังนั้น แม้จะมีร่องรอยอารมณ์ความรู้สึกตั้งเดิมหลงเหลืออยู่--เช่น ในเรื่องฐานทัพอเมริกาในญี่ปุ่นและความรู้สึกหมายเหยียดจนเกินเลยของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อกลุ่มที่เป็นต่างชาติ ล้วนเป็นร่องรอยเดิมที่ชาวญี่ปุ่น--ลัทธิชาตินิยมหลังสังคม มีแนวทางใหม่ ตั้งได้ก่อตัวมาแล้วในบทที่แล้ว ภายในประเทศไทย

ลัทธิชาตินิยมปราากษาในรูปของความอาลัยอวารณ์ต่อระบบที่เป็นแบบแผนสังคม ซึ่งถูกเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ ก.ศ.๑๙๔๕ ทำลาย ดังนั้น เสียงเรียกร้องให้ฟื้นฟูความจริงรักภักดีและขอให้ยุวชนแสดงทราบคนเดียวกันท้องเหมือนสมติภูมายบ้านเมือง จึงล้วนเป็นเสียงเรียกร้องให้เกิดความรู้สึกชาตินิยม ภายนอกประเทศ ลัทธิชาตินิยมมีในรูปของการแสวงหาความนับถือจากโลกโดยทั่วไปแล้วก็จากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และความร่วมมือในโครงการพัฒนาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการเป็นปฏิบัติที่ต่อการทดลองระเบิดนิวเคลียร์และการให้ข้อเสนอญี่ปุ่นลัทธิเอเชียเป็นกลาง (Asian Neutrality) ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้มีความระมัดระวังมากที่จะหลีกเลี่ยงการแอบอ้างเป็นผู้นำในแบบใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้มีข้อยกเว้นบ้างก็เพียงเล็กน้อย

ในเมืองที่กว้างกว้างนั้น ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นกับตะวันตกมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตญี่ปุ่น อันทันสมัยทุกแห่ง มุ่ง ส่วนประกอบแห่งชีวิตทั้งด้านกายภาพและด้านสถาบัน ออาทิ รัฐเมล์ การไฟฟ้า โรงเรียน บริษัทต่างๆ และการประปา นี้เป็นเพียงระบุบางส่วนเท่านั้น ล้วนกลายเป็นร่องเคยคุ้นจนเกินกว่าจะคิดว่าเป็น “สิ่งต่างด้าว” อีกแล้ว มันเป็นร่องทางนั้นจริง ๆ ว่า ผู้คนนับล้านที่เผ่าดุกพาเบสบอลทางโทรศัพท์ทุกวันจะคิดว่าตนเป็นกิพา “อเมริกัน” หรือไม่ เพราะเบสบอลกลายเป็นกิพาประจำชาติ ในทำนองเดียวกันสนิยมในด้านดนตรีก็เป็นสนิยมในด้านดนตรีแบบอเมริกันและยุโรปมากอย่างทั่วทั่ว ไม่ว่าจะเป็นบีโธเฟน (Beethoven) หรือดนตรีแจ๊ส (Jazz) มีความรู้สึกແเนื่องในว่าล้วนเป็นดนตรีมาจากนอก แต่ก็ปราากษาด้วยความรู้สึกอึกตื้นไปแล้วที่จะมองว่าดันตรีตะวันตกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมต่างด้าว ขอยกเว้นที่จะเป็นอาหารตะวันตก ซึ่งแม้จะมีอยู่ทั่วไปทุกหนแห่งแต่ก็เป็นอาหารตะวันตกที่ยากแก่ความเข้าใจ มีชาวอังกฤษคนหนึ่งที่อยู่ในญี่ปุ่น ได้เคยตั้งข้อสังเกตว่า “พวกเข้า (ชาวญี่ปุ่น) กระทำการยำอาหารของเรามาเมื่อที่ได้ทำกับภาษาของเรามาแล้ว ซึ่งซับรับสิ่งลงอันพันละน้อยเอาไว้และดัดแปลงให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ”^{๗๓}

อย่างไรก็ตาม ที่นับว่าสำคัญก็คือ ญี่ปุ่นมีความชำนาญที่จะปฏิบัติน้อยกว่าการมีรสนิยมที่จะดื่มด่ำรู้คุณค่าของคุณค่าของบ้านส่วนของอารยธรรมตะวันตก โดยเฉพาะบางส่วนที่ยากแก่การสื่อความหมายหรือสอนสั่งกันได้ ญี่ปุ่นยังต้องผลิตไม่ว่าจะเป็นนักวายกรรมหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ศัพท์แสงตะวันตก ในขณะที่ในด้านศิลปะญี่ปุ่นซึ่งมีส่วนสริมสร้างมากมายแก่ศิลปะของญี่ปุ่นนั้นก็ดูเหมือนจะอ่อนล้าเสียเอง ด้วยเหตุมุ่งศิลปะส่วนตน หรือมีฉะนั้น

ก “สำลัก” ในการบอยศิลป์เทคโนโลยี ผลก็คือ มีการลอกเลียนแบบขนาดใหญ่โดยปราศจากความนึกคิดลับบันดาลใจไม่ว่าจะเป็นการลอกเลียนแบบศิลป์ปูร์วัมสมัยหรือศิลป์ญี่ปุ่นด้วยเดิม มิใช่กิจกรรมทางการที่จะสามารถประسانศิลป์หั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน

ตรงข้ามกับนวนิยาย ซึ่งได้ประสบความสำเร็จอย่างสืบต่อเนื่องในการเป็นสินค้าเข้า ระหว่าง ค.ศ.๑๙๑๘-๑๙๔๕ นานนิยายต้องผจญกับเรื่องมุ่งผักไฝในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของยุคสมัยมากเกินไป ดังที่นักเขียนกล่าวเป็นผู้มีวรรณของชนชั้นกรรมมาชีพ หรือมีวรรณแบบพากชาตินิยมรุนแรงอย่างได้อย่างหนึ่ง และทำให้นวนิยายของเขามีที่ยกย่องน่าให้ร่วงโรยมากกว่าจะถือเป็นนวนิยายที่ดี หลังปี ๑๙๔๕ มีอันตรายทำงานองนี้ เมื่อประชาธิปไตยได้คุกคามที่จะกล่าวเป็นเรื่องเดียวของนวนิยาย และ “ประชาชน” เป็นวีรบุรุษสถากลนิยม อีกทั้งยังขยายไปถึงการตีความวรรณกรรมคลาสสิกว่า :

“ความพยายามได้มีมาแล้วแต่ดังเดิม ที่จะประกาศว่า แผ่นดินญี่ปุ่นภายใต้การปกครองอันชาญฉลาดและก่อปรัชญาเตาธรรม โดยจักรพรรดิแห่งราชวงศ์ที่สืบท่อเนื่องลงมาไม่ขาดสายนั้น ย่อมจะทะยานตนขึ้นสู่ความยิ่งใหญ่ ความพยายามใหม่ก็ต้องแสดง...ว่า ความเจริญทุกอย่างก้าวเป็นผลที่มิได้มาจากการชี้นำของเบื้องบน หากแต่มาจากการความอุดสาหะพยายามของประชาชนที่เป็นสามัญชน”^{๔๔}

โดยมาตราฐานนั้น นวนิยายแห่งศตวรรษที่ ๑ ชื่อ นิยายของเกนจิ (The Tale of Genji) ซึ่งเป็นทศวรรษที่ ๑๙๓๐ ถูกมองว่าเป็นนวนิยายที่ไร้สาระก็ได้กลับกลายมาปรากฏอีกกว่าเป็น นวนิยายที่เปิดไป การฉ้อราษฎร์บังหลวงในราชสำนัก ในขณะที่ พงศาวดารของศตวรรษที่ ๔ คือ โคจิกิ (Kojiki) ซึ่งถูกจัดอันดับโดยนักการทหารก่อนสองครั้มว่าเกือนจะเป็นเรื่องอิทธิปักษีหริย์ของศาสนา้นั้นก็กลายเป็นหนังสือที่วิพากษ์วิจารณ์การปกครองโดยทหาร

เป็นการโชคดีที่นักเขียนนวนิยายที่ดีที่สุดที่แท้จะมิได้พิกเฉยต่อโลกที่ตนอาศัยอยู่เลยนั้น สามารถที่จะต่อต้านสิ่งเย้ายวนใจที่จะล่อให้เขียนหนังสือซึ่งเนื้อแท้แบบจะมิได้แอบแฝงเลยว่า เป็นจุลสารการเมืองในรุ่นก่อนกว่าหนึ่น ทานازากิ (Tanazaki Junichiro) และนางาอิ (Nagai Kafu) ยังมีชีวิตเหลือรอดมาจากสมัยยิ่งใหญ่หลังสมการรุสเซีย-ญี่ปุ่น ในรุ่นหนุ่มสาว มิชิมา (Mishima Yukio) และดาชาอิ (Dazai Osamu) เป็นตัวแทนatemที่ของกลางสมัยศตวรรษ มิชิมาขณะนี้ อายุ ๔๐ ปี ดาชาอิม่าตัวตายเมื่ออายุได้ ๔๐ ปี ใน ค.ศ.๑๙๕๘ นักเขียนเหล่านี้ล้วนเป็นทายาท

สืบต่อวรรณกรรมยุโรปฯ กับสืบต่อวรรณกรรมญี่ปุ่น เพราะห่วงที่การเขียนและความคิดเห็นที่ปราณหาที่จะทำนั้นล้วนมาจากนักเขียนหนانيยายชาวฝรั่งเศสและรุสเซียมากกว่าจะมาจากสิ่งใดก็ตามในญี่ปุ่นก่อนสมัยพื้นฟูเมอจิ มันอาจจะเป็นด้วยเหตุผลนี้ก็ได้ที่ผลงานของพวกเขาก็เป็นที่เห็นพ้องต้องกันอย่างมากเมื่อมีการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างๆ ของยุโรปในขณะเดียวกัน เนื้อเรื่องเป็นญี่ปุ่นที่พวกเข้าได้เลือกสรรและสังคมที่พวกเข้าได้พัฒนาไว้อย่างแจ่มแจ้งสมจริงนั้นได้แสดงดังที่ศิลปินญี่ปุ่นส่วนใหญ่ประสบความล้มเหลวที่จะแสดงให้เห็นมาแล้วว่า เทคนิคตะวันตกและวัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้นโดยแท้แล้วสามารถเอามาร่วมเข้าด้วยกันได้

ปัญญาชนของญี่ปุ่นสมัยใหม่-และปริมาณนักปัญญาชนมีมากเพียงพอที่จะรักษาไว้ซึ่งการอุทกหนั่งสืbowarสารเนื้อหาหนักได้อย่างน่าอัศจรรย์--ล้วนได้รับการศึกษาเรื่องวรรณกรรมตะวันตกและโดยการศึกษานี้เองที่ทำให้พวกเขารู้ความสามารถเปรียบเทียบนักเขียนที่สำคัญๆ ของตะวันตกกับนักเขียนชาติอื่นๆ กีด (Gide) ซาตร์ (Sartre) และมาลโรซ (Malraux) เป็นชื่อที่ได้ยินกันมาก ตามร้านกาแฟในโตเกียว ณ ที่ซึ่งเยาวชนของแหวนน้ำแห่งการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งใหม่ๆ (Avant-garde) ชุมชนสังสรัคกันในขณะที่ติดแผ่นผ่านกาลเวลา (Kanda) จะเห็นหนังสือของ เดอ มอร์ซองต์ (de Maupassant) トルストイ (Tolstoy) เชคอฟ (Chekhov) อีลลีย์ต (T.S.Elliott) และนักเขียนประทานอีกมาก หนังสือเหล่านี้ล้วนเจดพิมพ์ขึ้นในญี่ปุ่นและจัดจำหน่ายในร้านขายหนังสือที่ใช้แล้วในย่านกานดา ยิ่งกว่านั้น คนหนุ่มสาวมากมายที่ซื้อหนังสือเหล่านี้ เข้าใจเรื่องได้กว่าเรื่องของตน *The Tale of Ganji* ซึ่งถ้าจะอ่านก็มักอ่านฉบับที่ปรับปรุงภาษาให้กันสมัยแล้วจากกราฟิกนั้นเอง อย่างน้อยที่สุด การศึกษาทำลังผลิตคนรุ่นหนึ่งที่จะสามารถเผยแพร่หนังสือตระวันตกได้ในฐานะเท่าเทียมกัน แม้จะต้องยอมสูญเสียประโยชน์ดั้งเดิมที่ต้องลงทะเบียนไป

อันที่จริงแล้ว สำหรับคนส่วนใหญ่ของคนรุ่นดังกล่าว อดีตของญี่ปุ่นเองเป็นเรื่องโรมานติก หรือเป็นเรื่องเริงรื่นยามากกว่าจะเป็นเรื่องจริง เช่น เรื่องมวยปล้ำซูโม (Sumo) ซึ่งแข่งความ nimy กับแบบออนไลน์รายการโทรทัศน์ หรือปราสาทของชนชั้นศักดินาที่ได้ถูกพื้นฟูขึ้นอย่างระมัดระวังยิ่งให้ผู้คนไปโกรกนิคได้ ทางเลือกอื่นก็ยังมีอีก คือ การละคราบูกิที่ควรปฏิบัติจะเย็บหนังสถาปัตย์เนื้อหาเรื่องที่แสดงก็ย่อมทำได้ นักธุรกิจพาแรกไปชมการแสดงโดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากบัญชีของบริษัท หรือจะหากลายลักษณ์ที่ตอกหอดมาเป็นแรงดลับด้วยแก่ศิลป และมิได้ตอกหอดมาเป็นมาตรฐานแก่ชีวิตผู้ได้

ทั้งนี้โดยส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากใน

๑๐๐ ปีสุดท้าย จนปี ค.ศ.๑๙๕๐-๑๙๕๐ ดูเหมือนว่าจะเป็นสมัยหนึ่งของโลกหนึ่งต่างหากที่แตกต่างออกไป อีกส่วนหนึ่งก็เป็น เพราะ ปัจจุบันได้ถูกแบ่งแยกออกจากเดิมกลับโดยหัวหงส์ ความประชาย อันเป็นระบบที่ญี่ปุ่นได้สร้างภาพพจน์ของตนขึ้นและถูกทำลายอยู่ยังในเมือง ดังกล่าวว่า “คำวัญทั้งชุดที่ส่งเสริมการเผยแพร่ขยายอำนาจอาณาเขตที่ได้ใหม่ประโคมให้ประชาชนฟังมหาลัยไป.....ได้ปรากฏโฉมออกมากว่าเป็นคำวัญของปลอมเท่า ๆ กับน่าเบี้ยบaga และอาจถือได้ว่าเป็นคำวัญที่เสียหายมากกว่า”^{๔๔} ลักษณะพิเศษเฉพาะของทฤษฎีที่ได้ถูกทำลายลงได้ก่อให้เกิดความรู้สึกอ้างว้างอย่างใหญ่หลวงทึ่กไว้บื้องหลัง และแม้ว่าจะทำให้สหรัฐยอมรับความสามารถได้รับความสนับสนุนในเรื่องประชาธิปไตยโดยง่าย เป็นต้น มันก็ทำให้ประชาธิปไตยจำเป็นต้องแข่งกับความเชื่อถืออื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนลงรักภักดี คนอีกมากmany โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว ได้แสดงในไม่ช้าว่าผิดหวังเรื่องอุดมคติอเมริกัน เพราะเป็นอุดมคติที่เป็นวัตถุนิยม-- หรือจะว่ายากเกินไปกว่าได้ เพราะการพึงตนเองเป็นคุณสมบัติที่พากขาไม่เคยได้รับการเสริมส่งให้มีมาก่อน-- และในการนี้ได้ก่อความพอกใจเป็นกุศล (Hedonism) และกล้ายเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ แสดงตนในท่ามกลางปัญญาชนว่าเป็นผู้นิยมลัทธิความคงอยู่ (Existentialism--) ลัทธินี้คือการเคลื่อนไหวทางปรัชญาหรือวรรณกรรมมีลักษณะเป็นศาสนาและเทวนิยม ที่ถือว่าความคงอยู่ย่อมมาก่อนแก่นสารของสิ่งใด ๆ (essence) และถือว่ามนุษย์อิสระเต็มที่และรับผิดชอบในการกระทำการและถือว่าความรับผิดชอบนี้คือบ่อเกิดแห่งความหาดกลัวและความทุกข์ เคราที่มีอยู่ล้านเหลือในตัวเขาเอง-- คำนิยามของ Webster, p.491) อันเป็นลัทธิที่กำลังนิยมกันในระยะนั้น และได้ใช้ชีวิตเยี่ยงโบ希เมียเกินไป (Bohemian life--) วิถีชีวิตโบ希เมียหมายถึงการใช้ชีวิตเรื่องไร้หลักแหล่ง แนนอนเยี่ยงอย่างพากยิบซี---Gypsy เป็นกลุ่มคอเคซอยด์ (caucasoid) ร่อนรพเนจรขึ้นชื่อว่าเป็นนักดู卜และหมอดู-- คำนิยามของ Webster, p.625) บางคนก็มีความคิดเอียงซ้ายรุนแรงคือลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ซึ่งล้วนเป็นลัทธิที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจว่าจะให้ผลดีและเป็นลัทธิต้องห้ามมากัน ความคิดเอียงซ้ายรุนแรงนี้ได้กล้ายเป็นเรื่องธรรมดายในแวดวงหล่ายวงการและได้กล้ายเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้ดูน่านับถือในด้านสติปัญญา และแม้ว่าหลังจากความริเริ่มเปลี่ยนแปลงจะค่อยเหือดหายไปในไม่ช้า ความเชื่อมั่นดังนี้ในตัวลัทธิก็ยังทำให้ลัทธิเป็นที่ดึงดูดใจอย่างกว้างขวางสืบต่อเนื่องมา เพราะผู้นิยมลัทธินี้สามารถจะหาสุททางแก้ไขปัญหาทุกแบบได้ ความนิยมในลัทธิมีมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นที่นิยมมากอย่างเด่นชัด ในแวดวงครูบาอาจารย์และในวงการหนังสือวรรณคดีที่นิยมเรื่องหนัก ๆ จริงจัง

ในอีกแห่งหนึ่ง ลัทธิชาตินิยมที่ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมสุดขั้นเป็นการตอบโต้ของญี่ปุ่นต่อความยิ่งใหญ่ของตะวันตกที่ครอบงำศตวรรษที่ ๑๙ ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ลัทธิماركซ์ได้เป็นลัทธิสืบต่อลัทธิชาตินิยมแล้วในกลางศตวรรษที่ ๒๐ โดยยังมีขอบเขตอยู่ในแวดวงลีก ๆ ของประชากรส่วนหนึ่งซึ่งมีความหัวหาญมากกว่าจะมีอำนาจ ลัทธินี้ได้ลดความแข็งแกร่งลงมากอย่างขึ้น เพราะญี่ปุ่นมีความสมมูลนิยมสูง เท่า ๆ กับเป็นพระลัทธิอนุรักษ์นิยมซึ่งได้มาสู่นักศึกษาที่มีอายุมากขึ้น นับว่าเป็นเรื่องสำคัญแต่ไม่ถือเป็นเรื่องเด่นสุดในความนิยมคิดของชาวญี่ปุ่น

อันที่จริงแล้ว มันมิได้เป็นเรื่องง่ายดายที่จะหาเอกสารลักษณ์ของแนวความคิดลัทธิขึ้นซึ่งได้พิสูจน์ตนว่าเป็นเนื้อหาจริยธรรมของโครงสร้างสมัยก่อนสองครามที่ได้สูญเสียที่มั่นในโรงเรียน และได้ถูกใจมติภายในครอบครัวด้วย เพราะความเชื่อว่าคระหว่างหญิงชายซึ่งกล้ายเป็นความจริงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งความสามารถของบุตรหลานที่จะทำมาหากินเองโดยอิสระและแม้จะถึงเลือกคู่ครองเอง ได้ทำให้สัมพันธภาพตามลำดับขั้นแบบของจีอี้ที่เคยเป็นที่นิยมชมชื่นมา ก่อนต้องกลับเป็นเรื่องไร้สาระ ดังนั้น หลักการแนวความคิดบนพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์เช่นนั้น แม้จะยังมีสอนอยู่ในครอบครัวส่วนใหญ่ก็ได้สิ้นสุดการเป็นความเชื่อถือที่มีการจัดตั้งรวมตัวเป็นองค์กรที่ยอมรับอีกด้วย

ศาสนาของญี่ปุ่นของก็มิได้ไปกว่านั้นนักเข่นกัน แม้จะคิดกันว่า ความประชัยควรจะสร้างเสริมบรรยายกาศให้มีการฟื้นฟูศาสนาขึ้นมาใหม่ก็ตาม ศาสนาชินโตซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้ถูกยกเลิกไปใน ค.ศ.๑๙๔๕ พร้อมกับความเป็นเหตุการณ์ของพระจักรพรรดิและมหาวิหารหักหักลาย---ยกเว้นจะเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว---ก็ไม่เคยได้ผู้นับถือมากมายเหมือนเดิม วัดวาอารามตามท้องถิ่นได้รับความสนใจน้อยลง เนื่องจากความเชื่อในชุมชน และพิธีกรรมของศาสนาชินโต ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกยังมีจุดถือปฏิบัติกันอย่างเต็มแบบแผน ในชนบท เทศกาลทุกหนแห่งดึงดูดผู้คนแม้จะต้องขับอยู่กับความเคร่งครัดน้อยกว่าความสมมูลนิยมสูง เนื่องด้วยต้องใช้เงินทองจับจ่ายใช้สอยในการเริงรมย์และการซื้อของ ถึงกระนั้นก็มีประจักษ์พยานของการยึดถือปฏิบัติชินโตตามครอบครัวอย่างมาก และสัญญาณแห่งความเดบิไหญ์ที่มีปรากฏในแวดวงนิกายต่าง ๆ ของชินโตก็ล้วนมีในหมู่ผู้คนที่นิยมด้วยอารมณ์ความรู้สึกพากเพียรมากกว่าอื่น ซึ่งเป็นกลุ่มน้อยและมีกุศลภูมิที่ทางเลือกมาก

ศาสนาพุทธได้รับผลกระทบจากความประชัยน้อยกว่าศาสนาชินโต เพราะมีความข้องเกี่ยวกับเรื่องชาตินิยมน้อยกว่า ดังนั้น ครอบครัวส่วนใหญ่ยังคงยึดถือประกอบพิธีกรรม

และศาสนาพุทธยังคงได้ประโยชน์อีกจากการประกอบพิธีผังศพและพิธีกรรมสำหรับคนตายอย่างไรก็ตาม ศาสนาพุทธก็มิได้เจริญก้าวหน้าตั้งแต่สมัยสังคาราม ศาสนาคริสต์ประสบความสำเร็จมากกว่า แม้จะมีผู้เข้ารีตน้อยในทศวรรษที่ ๑๙๓๐ แต่ก็ได้เพิ่มมากขึ้นอีกเล็กน้อยแล้วเมื่อเทียบกับเมื่อต้นศตวรรษ จำนวนผู้เข้ารีตปัจจุบันมีประมาณกึ่งล้านคนเท่าที่ได้เผยแพร่สำเร็จลุ่ว่งมา เพราะความจริงมั่งคงปราภูมิอยู่ว่า ศาสนาคริสต์เป็นฝ่ายเสียเบรียบด้วยเหตุที่ปฏิเสธเจริญประเพณีนิยมที่มีลักษณะกึ่งศาสนาของห้องถีนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งของครอบครัว ความจริงนี้เป็นร่องที่มีน้ำหนักมากกว่าการที่ศาสนาคริสต์มีความสัมพันธ์กับอารยธรรมตะวันตกในความรู้สึกนึกคิดของผู้คน ความจริงดังกล่าวเป็นไปในด้านเกี่ยวกับการเพิ่มผู้เข้ารีตถ้ามิใช่เรื่องสร้างอิทธิพลศาสนาขึ้นมา

อาจจะกล่าวสรุปได้ว่า ยังไม่อาจจะระบุได้ในทันทีทันใดว่า ญี่ปุ่นได้สั่นสุดการมีสังคมที่ข้องเกี่ยวกับธรรมะแล้ว นี่คือสิ่งที่ลักษณะเช่นนี้มิได้ทำให้ แต่เป็นสิ่งที่การแสวงหาพลังของชาติในเวลาต่อมาได้ยืนยันไว้ชั้นหน้าตามที่ศาสนานิโนได้วางกับตักล่อไว้ ความแตกต่างอย่างถึงแก่นแท่มิได้เป็นด้วยประเทศชาติเคร่งศาสนาอ่อนลงกว่าเดิม หากแต่เป็นด้วยเหตุ ประเทศชาติมิได้มีแบบอย่างแห่งความเชื่อถือให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ยึดถือปฏิบัติอีกด้วยไป ลักษณะนิรนามมิอิทธิพลบ้างก็ เพราะเป็นกรรมของชนกลุ่มน้อย ประชาธิปไตยที่แม้จะดังมั่นได้มากกว่าที่ผู้วิพากษ์วิจารณ์มักจะคาดคิดก็มิได้เป็นสิ่งที่จะเดิมไปให้แก่จิตนาการของผู้คน หรือกระตุนใจผู้คนเต่อป่ายได้ แม้แต่การมุ่งแสวงหาความมั่งคั่งก็เช่นกัน ทั้ง ๆ ที่ความจริงมีอยู่ว่า มันเป็นจุดประสงค์ที่ประชาชนเห็นพ้องต้องกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ญี่ปุ่นยังไม่อาจหาข้ออุตสาหะได้กับปัญหาทางด้านจิตใจที่เกิดจากการพัฒนาที่ทันสมัย แต่แล้วประเทศชาติมีอะไร? อาจจะเป็นความเจ็บไข้ได้ป่วยกระเสาะกระแสงในปัจจุบัน เช่นเดียวกับความสมบูรณ์พูนสุขอย่างล้นเหลือที่เป็นประจำพยากรณ์พียงว่า ญี่ปุ่นอย่างน้อยที่สุดได้บรรลุถึงซึ่งลักษณะแห่งการเป็นรัฐ “ทันสมัย” แล้ว